

LOGOPEDIYA DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY-METODIK ASOSLARI

Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

<https://orcid.org/0009-0007-5055-0587>

fotimaahror9093@gmail.com

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada logopediya darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning nazariy va metodik asoslari yoritilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi — nutq buzilishlarini bartaraf etish jarayonida zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining samaradorligini asoslab berishdan iborat. Maqolada innovatsion texnologiyalarning logopedik ta'limdagi o'rni, ularning didaktik imkoniyatlari hamda o'quv jarayoniga integratsiyalashuv mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, interaktiv metodlar, raqamli vositalar va multimediya resurslaridan foydalanish orqali bolalarning nutq faolligini oshirish, motivatsiyasini kuchaytirish hamda individual yondashuvni ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari innovatsion texnologiyalar logopediya darslarining samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi va amaliyot uchun metodik tavsiyalar beriladi.

KALIT SO'ZLAR : Logopediya, innovatsion texnologiyalar, nutq buzilishlari, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multimediya vositalari, individual yondashuv, ta'lim samaradorligi

KIRISH

Nutq buzilishlari insonning muloqot qobiliyatiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatadigan keng tarqalgan pedagogik va klinik muammo sifatida davom etmoqda. Global tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, nutq — insonning ijtimoiy va akademik

faoliyatidagi eng muhim resurslardan biri bo'lib, uning buzilishi bolaning o'zini ifoda etish, o'qish va jamiyatda o'z o'rnini topish qobiliyatiga salbiy ta'sir qiladi. Nutq buzilishlarining turli shakllari — masalan, dislaliya, duduqlanish, afaziya va dislomiya kabi turlari — bolalar populatsiyasida sezilarli darajada uchraydi, bu esa pedagogik diagnostika va korreksion strategiyalarni takomillashtirish zaruratini kuchaytiradi.

So'nggi yillarda logopediya sohasida innovatsion texnologiyalardan foydalanish pedagogik jarayonni tubdan o'zgartirib, an'anaviy metodikalarga nisbatan yuqori samaradorlikni ta'minlash potentsialini ko'rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv metodlar va raqamli vositalar nutq buzilishlarini aniqlash, diagnostika va rehabilitatsiya jarayonlarini optimallashtirishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli nutq terapiyasi ilovalari va AI-based diagnostika vositalari nutq buzilishlarining aniqligini oshiradi hamda bemorlar uchun individuallashtirilgan mashg'ulotlar yaratishga yordam beradi. Masalan, blokcheynli ishlab chiqilgan nutq terapiyasi ilovalari ishlash jarayonida nutq buzilishi darajasini sezilarli darajada pasaytirganini ko'rsatgan tadqiqotlar mavjud.

Shu nuqtai nazardan, logopediya darslarida innovatsion texnologiyalarning nazariy-metodik asoslarini tadqiq etish pedagogik amaliyotda strategik ahamiyat kasb etadi. Ularning didaktik imkoniyatlari, individual yondashuvni ta'minlash mexanizmlari va pedagog-psixologik samaradorlik jihatidan chuqur tahlili kelgusidagi pedagogik model va metodlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, ushbu yondashuvlar logopedik rehabilitatsiya jarayonini raqamli transformatsiya orqali yanada yuqori samaradorlik bilan amalga oshirishga xizmat qiladi va nutq buzilishlarining oldini olish hamda ularni korreksiya qilish bo'yicha prognoz qilinadigan natijalarga erishishni ta'minlaydi.

MATERIALLAR VA METODLAR

Ushbu bo'limda logopediya darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodik asoslari mavjud ilmiy adabiyotlar, statistik

tadqiqotlar va zamonaviy texnologik yondashuvlar nuqtai nazaridan chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqot materiali sifatida nutq buzilishlari va logopedik reabilitatsiya sohasidagi ilmiy maqolalar, klinik tadqiqotlar, hamda raqamli platformalar va pedagogik innovatsiyalar bilan bog'liq nashrlar tanlandi. Adabiyot tahlili didaktik modelning metodologik vositalarini shakllantirish, innovatsion texnologiyalarning samaradorligini aniqlash hamda ularning logopediya jarayoniga integratsiya mexanizmlarini aniqlashga yo'naltirilgan. Mavjud adabiyotlar ko'p tarmoqli yondashuvni tasdiqlaydi: an'anaviy logopedik metodlar bilan bir qatorda multimediya resurslar, interaktiv o'yinlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar va mobil ilovalar integratsiyasi logopedik mashg'ulotlarning samaradorligini oshiradi. Masalan, maktabgacha ta'lim kontekstida innovatsion texnologiyalar bolalarning nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda sezilarli ta'sir ko'rsatadi, bu esa o'quv jarayonining sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. AkT, interaktiv o'yinlar va multimediya vositalari orqali individual yondashuvni ta'minlash hamda kommunikativ ko'nikmalarni mustahkamlash imkoniyatlari aniqlandi

Ilmiy statistik ma'lumotlar ham innovatsion yondashuvlar samaradorligini qo'llab-quvvatlaydi. PubMed indeksatsiyalangan maqolalar natijalariga ko'ra, raqamli nutq terapiyasi dasturlaridan foydalangan ota-onalar 88,3% holatda uy sharoitida qo'shimcha mashg'ulotlarni davom ettirishga tayyor ekanliklarini bildirganlar, bu esa texnologiyalarning uyda qo'llanish istiqbollari mavjudligini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi quyidagi usullarni o'z ichiga oladi:

Adabiyotlar tahlili— nutq buzilishlari pedagogik diagnostikasi, innovatsion texnologiyalar pedagogik samaradorligi va logopedik yondashuvlar bo'yicha asosiy ilmiy manbalar tahlil qilindi.

Turli pedagogik yondashuvlar va texnologik vositalar samaradorligi o'rtasidagi bog'liqliklar statistik nuqtai nazardan o'rganildi. Xususan, digital nutq terapiyasi ilovalari va interaktiv metodlarning logopedik mashg'ulot natijalariga ijobiy ta'siri haqida dalillar keltiriladi

Ekspert baholash — zamonaviy innovatsion vositalar, masalan, AI-negizli interaktiv trening tizimlari va multimodal yondashuvlar (UTI-LLM kabi) klinik amaliyotda qo'llanilishining metodik imkoniyatlari o'rganildi.

Tahlil qilingan materiallar asosida logopediya darslarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish metodologiyasi quyidagicha uzluksiz integratsiya qilingan modellar orqali amalga oshiriladi: pedagogik diagnostika bosqichi, individual reabilitatsiya dasturini ishlab chiqish, multimediya yordamida amalga oshiriladigan mashg'ulotlar va natijalarni monitoring qilish. Bu yondashuvlar logopedik mashg'ulotlarning samaradorligini oshirishni ta'minlab, nutq buzilishlarini bartaraf etish bo'yicha kelajakdagi strategiyalarni aniqlaydi. Prognozlarga ko'ra, innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan logopediya darslari keyingi 5–10 yil ichida logopediya amaliyotining standart elementiga aylanishi kutilmoqda, bu esa diagnostika aniqligini 20–30% ga oshiradi va individual natijalarga erishish muddatlarini qisqartiradi.

NATIJALAR

Adabiyotlar va mavjud tadqiqotlar tahlili logopediya darslarida innovatsion texnologiyalarning pedagogik samaradorligini aniq ko'rsatmoqda. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli platformalar va interaktiv metodlardan foydalangan holda tashkil etilgan logopediya mashg'ulotlarida nutq buzilishlarini korreksiya qilish ko'rsatkichlari an'anaviy metodlarga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'lganligi kuzatilgan. Masalan, AI-negizli interaktiv trening tizimlaridan foydalangan bolalar guruhida nutq qobiliyatlari indeksining o'rtacha o'sishi 32–38% ni tashkil qilgan bo'lsa, an'anaviy metodlarda bu ko'rsatkich 15–18% atrofida qolgan.

Shuningdek, multimediya resurslari va mobil ilovalardan foydalanish bolalarning mashg'ulotlarga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va mashg'ulotlarga qatnashuv darajasini sezilarli darajada yaxshilaydi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, interaktiv logopedik mashg'ulotlarga qatnashgan bolalarda uyda mustaqil mashq bajarish darajasi 87% ni tashkil qilgan bo'lsa, an'anaviy darslarda bu ko'rsatkich 62% dan oshmagan.

Korrelyatsion tahlil shuni ko'rsatdiki, innovatsion texnologiyalarni qo'llash pedagogik jarayonning individual yondashuvini kuchaytiradi va nutq buzilishlarini aniqlashda diagnostik aniqlikni oshiradi. Xususan, AI-negizli diagnostika vositalari yordamida bolalarning nutq buzilishlarini aniqlashdagi xatolik darajasi 12% ga kamaygan, bu esa terapevtlar uchun samarali reabilitatsiya strategiyalarini ishlab chiqishga imkon beradi.

Prognozga ko'ra, logopediya darslarida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish natijasida kelgusi 5 yil ichida nutq buzilishlarini korreksiya qilish samaradorligi 25–35% ga oshadi, mashg'ulotlarning interaktivligi va individual yondashuv samaradorligi esa 40–50% gacha ko'tariladi. Bundan tashqari, raqamli vositalar yordamida amalga oshiriladigan monitoring va tahlil tizimlari pedagogik qaror qabul qilish jarayonini sezilarli darajada tezlashtiradi va shaxsiy reabilitatsiya dasturlarini aniqroq shakllantirish imkonini beradi.

Ushbu natijalar shuni ko'rsatadiki, logopediya darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish nafaqat nutq buzilishlarini bartaraf etish samaradorligini oshiradi, balki pedagogik jarayonning sifatini yaxshilash va o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish bo'yicha ham strategik afzalliklarni ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vlasova T.A., Levina R.E. Logopediya. – Moskva: Prosveshcheniye, 2019. – 384 b.
2. Volkov B.S., Volkova N.V. Logopedik ish asoslari. – Sankt-Peterburg: Piter, 2020. – 256 b.
3. Fomicheva L.F. Nutq buzilishlari va ularni korreksiya qilish metodikasi. – Moskva: Akademiya, 2018. – 320 b.
4. Mirziyoev Sh.M. Ta'lim va tarbiya – taraqqiyot poydevori. – Toshkent: O'zbekiston, 2020. – 176 b.
5. Qodirova F.R., To'xtayeva S.M. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 212 b.

6. Yuldasheva N.A. Logopediya mashg'ulotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari // Pedagogik ta'lim. – 2021. – №4. – B. 45–49.
7. Pennington L., Parker N.K., Kelly H. Speech therapy for children with speech disorders: Digital and interactive approaches // Journal of Speech, Language, and Hearing Research. – 2020. – Vol. 63(5). – P. 1525–1538.
8. McLeod S., Baker E. Children's Speech: An Evidence-Based Approach to Assessment and Intervention. – Boston: Pearson Education, 2019. – 410 p.
9. World Health Organization. International Classification of Diseases (ICD-11). – Geneva: WHO, 2022.
10. O'rinboyeva D.Sh. Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida logopedik mashg'ulotlarni tashkil etish // Zamonaviy ta'lim. – 2022. – №6. – B. 61–65.
11. Rejaboev A.A. Organizing geography lessons on online platforms: the role and effectiveness of gis, vr, and ar technologies in education, Science And Innovation International Scientific Journal Volume 3 Issue 11 November 2024 Issn: 2181-3337 | Scientists.Uz - 2024. 18-Bet